

JÓZEF DZIEKOŃSKI

Białaczka ptaków

Państwowy Instytut Weterynaryjny w Puławach — Wydział Rozpoznawczy w Bydgoszczy
Kierownik: Dr EDWARD GRYZY

Białaczka występuje przede wszystkim u kur, rzadziej indyków, gęsi, kaczek, stwierdzono ją również w pojedynczych przypadkach u gołębi, papug, bocianów, sępów i kanarków.

Białaczka, której przyczyna nie jest ostatecznie ustalona, jest chorobą przewlekłą o zejściu przeważnie śmiertelnym.

Rozróżniamy trzy postacie białaczki, z których dwie blisko są spokrewnione między sobą i dają się przenieść z jednego ptaka na drugiego — mianowicie białaczka anemiczna (*erythroleucosis*) i białaczka szpikowa (*leukaemia myeloidea*). Trzecia postać — białaczka limfatyczna (*leukaemia lymphatica*), której dotychczas sztucznie nie udało się przenieść na inne ptaki, jest najczęściej spotykaną postacią schorzenia.

Białaczka anemiczna, szczególnie częsta u kurcząt, charakteryzuje się silną anemią i obecnością we krwi licznych, dużych, okrągławych, zasadochłonnych erytroblastów. Podobne komórki gromadzą się we włosienkach szpiku kostnego, wątroby i śledziony. W obrazie sekcyjnym wątroba powiększona i krucha, śledziona znacznie obrzękła, soczystsza niż normalnie, w mięśniach piersiowych i udowych oraz pod torebką wątrobową i błoną śluzową dwunastnicy występują często punkcikowate wybroczyny. W obrazie mikroskopowym charakterystyczną cechą jest wewnątrz naczyń nębkowanie zasadochłonnych erytroblastów.

Zarówno białaczka anemiczna, jak i białaczka szpikowa są postaciami rzadziej spotykanymi.

Białaczka szpikowa charakteryzuje się rozrostem szpiku kostnego z następowym wtargnięciem do krwiobiegu niedojrzałych myeloblastów i myelocytów. W wątrobie, śledzionie, węzłach chłonnych i innych narządach występują zespoły komórek szpikowych. Krew wykazuje spadek krwinek i wzrost liczby białych ciałek, w stosunku do krwinek do 1:3 zamiast prawidłowo około 1:12; w ostrych przypadkach ilość białych ciałek i krwinek może się ilościowo zrównać.

Białaczka limfatyczna charakteryzuje się bardzo znacznym powiększeniem wątroby, która może wypełniać niemal całą jamę brzuszną, kilkukrotnym powiększeniem śledziony, jak również częstym powiększeniem nerek, jajnika, przerostem tkanki limfadenoidalnej jelit i szpiku kostnego. Powiększenie objętości narządów jest następstwem nacieku ich tkanek komórkami limfoidalnymi w postaci rozlanej lub ograniczonej. Nacieki te poza powiększeniem objętości wątroby powodują charakterystyczne dla tego narządu szaro-białawe plamki i wyniosłości wielkości od ziarna konopi do ziarna grochu i większe. W jednych narządach przerost ten może osiągnąć takie rozmiary, iż dany narząd silnie powiększa się w swej objętości,

natomiast w innych narządach jedynie mikroskopowo można stwierdzić rozrost elementów tkanki limfadenoidalnej. Zawsze przy tej postaci białaczki we krwi nie stwierdza się znacniejszego wzrostu ilościowego komórek limfoidalnych.

Przypadek własny.

W listopadzie 1949 r. na fermie doświadczalnej majątku P. I. W. Grabowo, w której przeprowadza się badania nad białaczką drobiu, wyeliminowano z hodowli kury z obniżonymi wartościami hodowlanymi, które przeważnie pochodziły z wiosennego sztucznego wylęgu 1948 r. U kilku sztuk stwierdzono sekcynie oraz badaniem histologicznym krwi i narządów krwiotwórczych zmiany białaczkowe w różnym stopniu nasilenia. U jednego spośród wyeliminowanych ptaków — koguta, karmazyna Nr 320 stwierdzono przyżyciowo objawy nasuwające podejrzenie przewlekłego procesu chorobowego: grzebień i dzióbki były blado różowe, zwiotczałe, upierzenie matowe, apetyt zmniejszony, rzeskość obniżona. Przez powłoki brzuszne był wyczuwalny twór guzowaty, sięgający ku przodowi w przestrzeń międzyżebrową, mało przesuwalny, przy ucisku niebolesny.

Obraz sekcyjny. Stan odżywienia mierny. Po otworzeniu jamy brzusznej i piersiowej stwierdzono guz wypełniający niemal całą klatkę piersiową i jamę brzuszną, konsystencji zbitej, barwy szaro-białej, kształtu przedstawiającego w części przedniej odlew ścian żebrowych i mostka oraz w części tylnej powłok jamy brzusznej. Waga guza wynosiła 250 g, co stanowi dokładnie 10% wagi poubojowej ptaka. W części przedniej klatki piersiowej płuca wtłoczone w rynienkę przykręgosłupową i przestrzenie międzyżebrowe. W jamie brzusznej wątroba, żołądek i jelita zanikłe w przybliżeniu do połowy swej normalnej objętości wskutek ucisku przez guz. Pod torebką wątrobową i na przekrojach miększu wątroby liczne szaro-żółtawe plamki, nieostro odcinające się od otoczenia, różnej wielkości i kształtu. Śledziona nieco obrzękła. Błona śluzowa jelit cienkich przekrwiona. Jądra nie przekraczają wielkości małych ziarn fasoli. Nerki nie wykazują makroskopowych zmian.

Po wypreparowaniu guza z jamy piersiowo-brzusznej i podłużnym jego rozcięciu stwierdzono w przedniej jego części serce spowite w silnie zgrubiały worek osierdziowy. Poza mięśniem sercowym listek ścienny osierdza (*lamina parietalis pericardii*) obejmował masę kształtu jajowatego, konsystencji i barwy jasnego, ugotowanego żółtka. Masa ta leżała luźno w świetle worka osierdziowego wśród niewielkiej ilości (około 4 cm³) mętnego płynu. Na przekroju guz w części obwodowej wykazywał koncentryczną budowę, która w miarę zbliżania się ku środkowi stopniowo traciła uwarstwiony charakter, zmieniając się w bezpostaciową masę.

W preparatach histologicznych stwierdzono, iż guz składa się ze ściśle przylegających do siebie dużych komórek jednojądrzastych, z dużym, okrągłym, delikatnie ziarnistym jądrem; prawdopodobnie są to hemocytoblasty lub ich formy pochodne w różnych stadiach rozwoju. Łistki ścienny i trzewny osierdzia wykazują cechy wytwórczego, przewlekłego zapalenia.

W obrazie mikroskopowym wątroby w tkance łącznej międzyżylkowej, wokół naczyń krwionośnych, stwierdza się nacieki komórkowe, składające się w większości z dwu postaci komórek, bezziałnistych, zasadochłonnych myeloblastów, typu hemocytoblastów i mniej licznych ziarnistych myelocytów. W wielu hemocytoblastach występują obrazy mitozy. Dojrzałe, segmentowane leukocyty są tylko w nikłej ilości. Elementy szpikowe tworzą się tu według embrionalnego typu z komórek przydanki naczyń krwionośnych. Bujny rozrost elementów szpikowych powoduje w bezpośrednim sąsiedztwie nacieków ucisk naczynek wątrobowych, prowadzący często do zaniku ich komórek. Znacznie rozszerzone naczynia włosowate wypełniają krwinki.

W preparatach histologicznych sporządzonych ze śledziony stwierdza się niewyraźnie zaznaczone grudki Malpighiego, wokół naczyń krwionośnych, podobnie jak w wątrobie, nacieki komórek szpikowych. Miazga czerwona istotnych zmian nie wykazuje.

Jądra i nerki mikroskopowych zmian nie wykazują.

Obraz krwi przedstawia bardzo nieznaczne odchylenia w kierunku zwiększenia procentu hemocytoblastów.

Rozpoznanie: Aleukemiczna postać białaczki szpikowej.

Leczenie. Wobec tego, że białaczka drobiu w naszych warunkach występuje tylko u pojedynczych ptaków, poza tym stwierdza się ją zwykle w późnych okresach choroby, bądź dopiero na sekcji, stosuje się rzadko leczenie. Podawano z różnym skutkiem arszenik (1—2 kropli roztworu Fowlera), jodek potasu (0,1—0,2 g), stosowano terapię wątrobową. Główną uwagę należy zwrócić na zabezpieczenie zdrowych kur przed zarażeniem się. Przy dużym rozpowszechnieniu się choroby, należy całe stado wybić, zmienione narządy spalić lub głęboko zakopać, a pomieszczenia, wybiegi i sprzęt, z którym stykały się chore ptaki, dokładnie odkazić.

Piśmiennictwo.

1. Järrnäl, K. u. Reinhardt R. im Tierheilkunde u. Tierzucht von Stang u. Wirth Bd. 6 u. 11, 1929, 1937.
2. Henschen F. im Spec. path. Anat. der Haustiere von Joest Bd. 5, 1929.
3. Nieberle u. Cöhrs — Lehrbuch der Spec. Path. Anat. der Haustiere, 1931.

KAZIMIERZ MAREK

Opole

Niektóre choroby przechodzące z ssących zwierząt domowych na drób

Pośród chorób, przenoszonych się z ssących zwierząt gospodarskich na drób, należy wymienić przede wszystkim salmonellozę, gruźlicę i pasteurellozę, następnie o znaczeniu mniejszym różycę, brucellozę, listerellozę, tężec, węglik i rzekomą gruźlicę.

Pod nazwą salmonellozy rozumiemy szereg chorób wywołanych przez salmonellę, spośród których szczególne znaczenie posiadają typy: *S. typhi murium*, *S. enteritidis* z grupy Gärtnera oraz *S. anatum*. Zarazki te są rozpowszechnione wśród bydła, koni, świń, drobiu i powodują liczne śmiertelne wypadki, szczególnie w pogłowiu młodzieży tych zwierząt. Drób, a szczególnie młodzież ptactwa wodnego, w pierwszych 3 tygodniach życia doznaje z powodu wyżej wymienionych drobnoustrojów dotkliwych strat. Źródło infekcji stanowią zarażone jaja oraz kał dorosłych kaczek i gęsi, nosicieli lub siewców tych drobnoustrojów oraz zakażony kał zwierząt, z którym drób pozostaje w bezpośredniej styczności. Miałem możność zbadania przypadku salmonellozy u młodych kaczek, której pierwotnym źródłem były gołębie, a dalej nosicielami stały się dorosłe kaczki, od których zarażyły się kaczęta

i w większości wyginęły. W tym gospodarstwie zachorowało po kilku tygodniach kilka osób wśród objawów paratuberkulozy. Stare sztuki drobiu, szczególnie u ptactwa wodnego mogą stanowić źródło zakażenia dla swego potomstwa, a jeżeli jaja, względnie sztuki rzeżne, dostają się do konsumpcji i bywają spożywane w stanie surowym albo niedostatecznie gotowanym (mniej, niż osiem minut we wrzącej wodzie), przychodzi do zakażenia ludzi.

Pasteurelloza — obejmuje szereg chorób u zwierząt ssących oraz ptaków i jest wywołana przez jeden i ten sam zarazek. Zależnie zaś od zwierzęcia, u którego stwierdzono pasteurellozę, początkowo nadano zarazkom różne nazwy — *Pasteurella bovisseptica*, *P. oviseptica*, *P. suisseptica*, *P. avicida* itp. Badania ostatnich lat, szczególnie Manningera oraz Basseta, nie różnicują bakterii pasteurellozy według gospodarzy, u których one występują, lecz dają im wspólną nazwę *P. multiseptica* albo *P. veterinaria*.

Pasteurelle wykazują wielkie różnice w zjadliwości, a mianowicie od zupełnie niezjadliwych, do tak zjadliwych, że dziesięciotysięczna część cc hodowli po-